

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Влада К. Пенева

Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания (ИБЕИ)-БАН,

член на Научно жури, назначено със заповед № 79/6.10.2021 г.

по конкурса за доцент по научната специалност Зоология (Арахнология), професионално направление 4.3. Биологични науки, за нуждите на секция „Биоразнообразие и екология на безгръбначни животни“ на ИБЕИ-БАН, ДВ, бр. 61/23.07.2021г.

В конкурса за доцент по специалност Зоология е заявил участие и е представил необходимите документи само един кандидат – гл. ас. Мария Василева Наумова, д-р по същата специалност.

Оценка на научно-изследователската дейност на кандидата

Научни приноси. Научните интереси и постижения на д-р Наумова са в областта на фауната, морфологията, таксономията, зоогеографията и екологията на паяци от България и други страни от Балканския полуостров, както и на някои други групи безгръбначни, включително на такива от подземни местообитания (пещери и други).

Приноси в областта на морфологията и таксономията. Изучени и описани са три вида паяци нови за науката, както и неизвестната женска на един вид, предложени са две промени в номенклатурата. Особено ценни са изследванията на голям брой видове паяци (59), един вид сенокосец и един вид солифуга, за които са допълнени познанията за морфологията, диагностичните белези и др., за спорните видове са представени данни за COI гена. Интересно е изследването върху таксономията, биологията и разпространението на един недостатъчно проучен вид солифуга *Galeodes graecus*, в което се обобщават известните до момента и се представят нови данни, обсъждат се таксономичните белези и се прави критически анализ на съобщенията за неговото разпространение, както и това върху видовете от род *Titanoessa*. *Фаунистичните приноси* се изразяват в нови съобщения за установяване на таксони с различен ранг (семейства, родове и видове) в редица райони. Те включват Европа, Балканския полуостров и отделни страни от него – Албания, Черна гора, Босна и Херцеговина, Сърбия, Гърция, Турция, както и нашата страна. С нейната работа върху разпространението на паяците на Западните Родопи и Сакар са установени десетки и стотици нови видове за тези райони. Интерес заслужава и проучването върху водните паяци от род *Dolomedes*. Като принос с важно значение отбелязвам списъка и каталога на видовете паяци от Черна гора. На основата на изследванията на кандидата е уточнено разпространението на 26 вида паяци и те са изключени от видовите списъци на съответните райони и страни. Разбира се, тези постижения не биха били възможни без детайлното познаване на морфологията и анатомията на паяците.

Приноси в областта на екологията. Изследванията върху височинното разпределение на съобществата на паяците в планината Кожуф, Северна Македония, извяват 6 типа аранеоценози, които са свързани в по-голяма степен с типа местообитание, отколкото с надморската височина.

Приноси в областта на биоспелеологията. Основната част от тези приноси се изразяват в допълване и анализ на данните за аранеофауната от различни типове подземни местообитания, предимно естествени пещери, разкриване моделите на пространствено разпределение в широк географски мащаб и анализ на причините, които го обуславят. Ясно е показана ролята и приноса на географското разстояние, средната годишна температура и размерът на карстовата зона за формиране на β -разнообразието в тези специфични консервационно значими местообитания.

Проучването на 157 пещери, от които 27 за първи път по отношение на паяците, съществено обогатяват познанията за тази група с 12 вида нови за балканската фауна, както и нови данни за разпространението на паяците (136 вида) в пещери от почти всички страни на Балканския п-в.

В допълнение, едно интересно проучване върху фауната на изкуствено създадена пещера в Албания показва природозащитното значение на такива обекти за запазване на различни групи пещерни обитатели.

Оценявам много положително и методологичните подходи за усъвършенстване на полеви сборове и оценка на разнообразието и популационните характеристики на паяците, като са сравнени 4 метода за улов на паяци по отношение на тяхната ефективност.

Научно-приложни приноси. Особено важни за практиката са изследванията, свързани с влиянието на листни или системни пестициди върху полезните наземни насекоми от четири групи (паяци, твърдокрили от сем. Carabidae и сем. Staphylinidae, сем. Formicidae в картофени полета като част от по-обширно изследване в 5 биогеографски райони на Европа. Отчетено е отрицателното въздействие върху изследваните групи. Проучването има прогностичен характер и допринася също за разработването на база данни, описваща различните селскостопански биогеографски райони на европейско ниво. По-подробно са разгледани съобществата на паяците в картофените полета и са сравнени с данните от преди 10 г. Показано е по-голямото влияние на валежите и напояването в сравнение с използваните инсектициди. Изявен е един вид, който би могъл да се използва за индикация на ефектите от различни селскостопански практики, климатични влияния и др.

Приемам справката за приносите, която е достатъчно пълна и подробна, може би е могло да е по-различно структурирана. Също така, при представяне на приносите, отразени в публикации с повече автори (30 и повече) е добре да се открои личният принос.

Публикационна активност. Към автореферата и трите публикации, свързани с докторската дисертация, както и други пет статии, за настоящия конкурс кандидатът представя общо 22 научни труда, от тях 16 са статии в списания с импакт фактор (IF) или в индексирани от SJR (Scientific Journal Ranking) списания. Важно е да се отбележи, че в 59% от тези публикации кандидатът е първи или единствен автор. Броят на публикуваните до момента трудове характеризира д-р Наумова като активен изследовател в почти 14 годишната ѝ кариера на арахнолог, като особено продуктивна е в последните три години.

Цитирания. Списъкът на цитиранията съдържа общо 35 позовавания, от които 27 са в списания с IF, останалите са в статии, публикувани в специализирани международни и национални издания, което е доказателство за значимостта на разработките на кандидата.

Д-р Наумова е участвала в общо 8 национални проекта, финансирани от различни източници, от които 2 инфраструктурни, 3 научни и 3 с природозащитна тематика.

Експертната дейност на д-р Наумова включва рецензиране на научни статии за 7 специализирани международни списания.

Профил на научно-изследователската работа

Научната дейност и продукция на Мария Наумова я характеризират като изграден специалист зоолог с фокус върху арахнологията. Д-р Наумова разработва различни теоретични и приложни направления при проучване на разнообразната група на паякообразните, една широко разпространена група с голямо значение в наземните екосистеми и подземните местообитания.

Лични впечатления

Много добър полеви изследовател, който умее да работи в колектив и си сътрудничи със специалисти от различни страни.

Препоръчвам в бъдещата работа да се включват повече молекулярни методи.

Заклучение

Д-р Наумова напълно покрива изискванията за заемането на академичната длъжност „доцент“ съгласно Закона за развитие на академичния състав в България, както и Критериите на Научния съвет на ИБЕИ – БАН: има защитена докторска степен, научна продукция от 22 труда (повече от 70% в списания с IF), 35 цитирания (по-голямата част в списания с IF), участие в научни проекти, активна експертна дейност. Научните и научно-приложните приноси в областта на арахнологията са представени убедително. На основата на гореизложеното, давам положителна оценка на кандидатура на д-р Наумова за академичната длъжност „доцент“ и убедено препоръчвам на НС на ИБЕИ да бъде избрана на посочената длъжност.

22 ноември 2021г.

(проф. д-р В. Пенева)